

SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAISEN LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELUN SOVELTAMISOHJEET JYVÄSKYLÄSSÄ

1. Kotipalvelun sisältö

Kotipalvelu on sosiaalihuoltolain 19 § mukaista palvelua, jonka mukaan sillä tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. Lastenhoito voi olla esimerkiksi vauvanhoitoa tai leikki-ikäisen kanssa ulkoilua. Lastenhoidon lisäksi kotipalvelu voi olla konkreettista auttamista välttämättömissä kotitiloissa, kuten ruuanlaittoa, pyykinpesua tai siivousta. Painopisteenä on perheen oman toimintakyvyn ylläpitäminen ja voimavarojen vahvistaminen, jolloin lähtökohtana on perheen tukeminen ja avustaminen toiminnoissa, ei puolesta toteuttaminen.

Kotipalvelu on lapsiperheiden kotiin annettavaa palvelua, joka on tavoitteellista, suunnitelmallista ja määräämällä yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista. Tämä tapahtuu perheen konkreettisella auttamisella sekä opastamalla perhettä lasten- ja kodinhoidossa ja vahvistamalla arjen hallintaa.

2. Myöntämisperusteet kotipalvelun saamiseen

Sosiaalihuoltolain mukaan kotipalvelua annetaan sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen toimintakykyä alentavan syyn, kuten uupumuksen, tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella. Erityisellä perhetilanteella tarkoitetaan esimerkiksi vanhempien erotilannetta tai perheenjäsenen menehtymistä. Erityinen perhetilanne voi olla myös perheessä, jossa on vammaisen lapsi tai perhe on monikkoperhe.

Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lähtökohtana on lapsen vanhempien tai muiden huoltajien velvollisuus turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Kun lapsen vanhemmat tai muut huoltajat tarvitsevat tätä tehtävää varten apua johtuen laissa mainituista syistä, on perheellä oikeus saada avuksi kotipalvelua. Lapsiperheelle on järjestettävä välttämätön kotipalvelu, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista laissa mainittujen syiden vuoksi.

Tarkoituksena on vahvistaa tuen saantia lasten ja lapsiperheiden pulmiin ja ongelmiin varhaisessa vaiheessa. Tarpeenmukaisen ja riittävän tuen antamisella voidaan ehkäistä ongelmien pahenemista ja kasautumista ja siten vähentää muiden erityispalvelujen tai lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta. Kotipalvelu järjestetään yleisenä perhepalveluna. Myös lastensuojelun asiakkailta on vastaava oikeus kotipalvelun saamiseen.

Sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaisen veloitteen lisäksi sosiaalihuoltolain 13 § määrittää kotipalvelun järjestämistä. Kotipalvelua on lisäksi järjestettävä tarvittaessa siinä laajuudessa, niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan, silloin kun on kyse lapsen terveyden tai kehityksen turvaamisesta.

Kotipalvelua ei myönnetä äkillisesti sairastuneen lapsen hoitoon, jos vanhemmalla on lakisääteinen oikeus jäädä hoitamaan lastaan. Palvelua ei myönnetä kotona tehtävän etätöiden, opiskelun, harrastusten tai terapia- ja lääkärikäyntien vuoksi. Kotipalvelu ei korvaa päivähoitoa. Päivähoito on ensisijainen kotipalveluun nähden, pelkän lastenhoitotarpeen pitkittyessä. Kotipalvelua ei myöskään myönnetä pienten kouluikäisten aamu-, iltapäivä ja loma-ajoista johtuviin lastenhoitotarpeisiin. Kotipalvelu ei myöskään korvaa henkilökohtaisen avustajan tarvetta.

3. Palvelun järjestäminen

Jyväskylässä kotipalvelu järjestetään pääosin palvelusetelillä ostamalla kotipalvelu yksityisiltä palvelusetelituottajilta. Lisäksi vuonna 2019 on viisi kunnan omaa kotipalvelun perhetyöntekijää. Kotipalvelua haetaan soittamalla Varhaisen tuen palveluohjaajalle, joka arvioi perheen avun tarvetta myöntämiskriteereiden perusteella. Perheelle tehdään palvelutarpeen arviointi, mihin tarkoitukseen ja kuinka paljon kotipalvelua myönnetään sekä millä tavalla palvelu järjestetään. Päätöksen saatuaan perhe saa palvelusetelin, jolla he voivat ostaa kotipalvelua kaupungin hyväksymiltä palveluntuottajilta tai palvelu järjestetään kunnan oma kotipalvelun perhetyöntekijän työnä. Hyväksytyt palveluntuottajat on koottu yhteiseen rekisteriin, josta palvelusetelin saaneet voivat valita itselleen sopivimman. Rekisteri löytyy osoitteesta <https://palse.fi/>

Sosiaalihuoltolain mukaisessa kotipalvelussa työntekijät ovat velvollisia arvioimaan asiakkaan ja perheen tilannetta ammatillisesti ja käymään avointa keskustelua asiakkaan kanssa palvelun sisällöistä ja tavoitteista. Työntekijöiden on otettava asiakkaan kanssa puheeksi mahdollisia työskentelyn aikana heränneitä huolia; tähän on mahdollista saada tukea palvelun myöntäjältä. Työntekijöillä on tärkeä rooli palvelutarpeen jatkon arvioinnissa. Laadukas arviointi tapahtuu vuoropuheluna asiakkaan, työntekijän ja palvelun myöntäjän välillä.

Lapsiperheiden kotipalvelun järjestämistä palvelusetelillä ohjaa tarkemmin Perusturvan toimialan palvelusetelien sääntökirja.

4. Tilapäinen kotipalvelu

Tilapäinen kotipalvelu on lyhytkestoisiin, maksimissaan kolmen kuukauden tilapäistarpeisiin tarkoitettua perheiden arjessa selviytymisen tukemista. Tilapäistä kotipalvelua voi saada maksimissaan 6h/viikossa. Tilapäisen kotipalvelun tarkoituksena on auttaa perhettä selviytymään itsenäisesti tai sen aikana voidaan arvioida pidempiaikaisten palveluiden tarvetta. Palvelun aikana perheen tilanne helpottuu ja perhe selviää itsenäisesti tai ohjataan tarvittaessa muiden pidempiaikaisten palveluiden piiriin. Tilapäisen kotipalvelun tarve arvioidaan pääsääntöisesti puhelinkeskustelun perusteella. Tilapäinen kotipalvelu riittää avuksi suurimmalle osalle perheitä.

5. Säännöllinen kotipalvelu

Säännöllinen kotipalvelu on tarkoitettu pidempiin ja välttämättömiin, kuitenkin aina määräaikaisiin, tuen tarpeisiin. Tilapäisen 3 kk:n kotipalvelun lisäksi säännöllistä kotipalvelua on mahdollista saada 3 kk:n ajan, maksimissaan 6h/viikossa. Avun tavoitteena on vanhempien omien voimavarojen vahvistaminen. Säännöllisen kotipalvelun tarvetta on mahdollisuus arvioida myös kotikäynnillä. Työskentelystä laaditaan tarvittaessa tavoitteellinen asiakassuunnitelma yhdessä perheen ja muiden perheen kanssa toimivien tahojen kanssa. Perheen omat läheisverkostot kartoitetaan aina mahdollisimman hyvin. Rajausten mukainen kotipalvelu ei riitä kaikkien perheiden kohdalla, jolloin on harkinnan käytön tarve. Säännöllinen kotipalvelun tarve arvioidaan vähintään 3 kuukauden välein säännöllisesti.

6. Maksujen määräytyminen

Kotipalvelu on lähtökohtaisesti perheelle maksullista. Maksun suuruuteen vaikuttavat perheen tulot ja perheen koko. Jos perheen tulot jäävät alle asiakasmaksuasetuksen (Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 9.10.1992/912) mukaisen tulorajan, ei kotipalvelusta peritä maksua.

Henkilömäärä Tuloraja euroa/kuukausi

2	1 063
3	1 667
4	2 062
5	2 496
6	2 866

Tilapäisessä kotipalvelussa on käytössä tuntimaksu. Kaupungin oman kotipalvelun perhetyöntekijän työn hinta on 1.1.2018 alkaen 11€/h. Palvelusetelin arvo tilapäisessä kotipalvelussa on vähintään 20 euroa/h ja enimmäisarvo on arkipäivisin 32 euroa/h. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikille palvelua saaneille perheille myönnetään vähintään palveluseteli, jonka arvo 20e/h. Jos perheen tulot ylittävät tulorajan, saa perhe 20e/h palvelusetelin ja loppuosan tuottajan tuntihinnasta asiakas maksaa itse ns. omavastuuosuutena. Esim. jos tuottajan tuntihinta on 30e/h ja setelin arvo on 20e/h, jää perheelle maksettavaksi 10e/h. Niille perheille, joiden tulot alittavat asiakasmaksuasetuksen tulorajan, myönnetään palveluseteli, jonka arvo on maksimimääräinen 32e/h. Tällöin asiakkaalle ei jää omavastuuosuutta maksettavaksi. Jos tuottajan tuntihinta ylittää 32e/h, asiakas joutuu maksamaan ylimenevän tuntihinnan itse. Palveluohjaajan on mahdollisuus käyttää maksun määrittelyssä myös harkintaa, jolloin tulorajan ylittävää omavastuuosuutta pienennetään ns. osittaiseksi omavastuuosuudeksi tai palvelu myönnetään kokonaan maksuttomana. Harkinnan käytölle on perusteita esimerkiksi tilanteissa, jos perheelle myönnettyjen tuntien perusteella perheen omavastuumaksu muodostuisi kohtuuttoman suureksi perheen sen hetkiseen maksukykyyn nähden. Maksukykyä saattaa alentaa esimerkiksi suuret sairaalamaksut. Harkintaa käytetään myös silloin, jos perhe joutuisi hakemaan toimeentulotukea kotipalvelun maksuista. Harkinnan käytössä huomioidaan aina lapsen etu ja hyvinvoinnin turvaaminen.

Säännöllisessä kotipalvelussa sekä kunnan oman kotipalvelun perhetyöntekijän maksu että palvelusetelin arvo määräytyy prosenttiperusteisen kuukausimaksutaulukon mukaisesti (taulukko alla). Palvelusetelin minimi- ja enimmäisarvot säännöllisessä kotipalvelussa ovat samanlaiset kuin tilapäisessä kotipalvelussa eli arkipäivisin tehtävässä työssä aina vähintään 20 euroa/h ja enimmäisarvo 32 euroa/h. Palveluohjaaja laskee asiakkaan henkilökohtaisen setelin suuruuden ja omavastuuosuuden laskentatyökalun avulla. Jos asiakkaan tulot jäävät alle tulorajan, ei asiakas maksa omavastuuosuutta.

Esimerkiksi:

- Viisihenkisen talouden bruttotulot ovat 3 000 euroa. Taulukon mukaisesti on tuloraja 2 496 euroa ja perhe saa kotipalvelua 10 h/kk.

- Bruttotuloista 3000 euroa vähennetään tuloraja 2496 euroa, jolloin jää 504 euroa.
 - Taulukon mukaisesti 10 tunnista asiakas maksaa tulojen erotuksesta (504 euroa) 10 % = 50,40 euroa.
 - Jos palveluntuottajan tuntihinta on 30 euroa/h, jää setelin arvoksi 300–50,40 euroa = 249,60 euroa.
- Palvelun kokonaisarvo on 30x10h=300e, josta asiakas maksaa 50,40 e ja kaupunki palvelusetelillä 249,60 e.

Palvelusetelin minimi- ja maksimiarvot sekä tilapäisessä että säännöllisessä kotipalvelussa

Palvelusetelin minimiarvo (normaali omavastuumaksu)

- Arkipäivä 20e/h
- Arki-ilta 22,50 e/h
- Lauantai 24,38e/h
- Sunnuntai 31,25e/h
- Yö 26,88e/h

Palvelusetelin enimmäisarvo (ei omavastuumaksua)

- Arkipäivä 32e/h
- Arki-ilta 36e/h
- Lauantai 39e/h
- Sunnuntai 50e/h
- Yö 43e/h

Henkilöt	2	3	4	5	6
Tuloraja	1063 eur	1667 eur	2062 eur	2496 eur	2866 eur
Tun- tia/kk	Omavastuuprosentti				
alle 6 h	18 %	14 %	11 %	9 %	7 %
6 - 15 h	19 %	15 %	12 %	10 %	8 %
16 - 24 h	20 %	16 %	13 %	11 %	9 %
24 - 30 h	21 %	17 %	14 %	12 %	10 %
yli 30 h	22 %	18 %	15 %	13 %	11 %

Huom. Jos taloudessa on enemmän kuin kuusi henkilöä, tulorajaa korotetaan 350e/kk ja maksuprosenttia alennetaan 1 prosenttiyksiköllä kustakin seuraavasta henkilöstä.